

איך מזהים שזאת כת ואיך יוצאים מזה? איפה זה מפסיק להיות דרך חיים לגיטימית ומתחיל להיות מעוות וחריג? באיזו נקודה האורות האדומים צריכים להידלק? ואיך יוצאים מזה? נעמי גוטמן ממכון "חרוב" משרטטת את קווי האופי של נשים שעל פי רוב ניתן יהיה למצוא אותן נקלעות לכת שלא בטובתן

נטע סלע יום חמישי, 11 בספטמבר 2014, 16:00

ניצול ושיעבוד, רצון להשתייכות, שימוש באינספור מניפולציות רגשיות, סחיטת כספים, דמות כריזמטית המבטיחה ישועה ומזור לכאבים נפשיים אשר ברבות הימים והשנים הופכת לסוהר מתעלל שאינו בוחל באמצעים להשגת שליטה וסיפוק מאוויו האישיים - כל אלו הם רק מקצת הדברים שמטפלים בתחום פוגשים אצל נפגעי כתות.

המועדים לפגיעה בהרבה מהמקרים, כמו גם בסיפור של "כת הגאולה", הן בעיקר נשים. הפרופיל שלהן חלש, הרקע המשפחתי והחברתי רעוע. בשיחה עם וואלה! משרטטת נעמי גוטמן ממכון "חרוב" את קווי האופי של נשים שעל פי רוב ניתן יהיה למצוא אותן נקלעות לכת שלא בטובתן: "גיעו נשים שבאישיות שלהן הן מאוד חלשות, חסרות ביטחון עצמי, המחפשות ישועה מאיזשהו מקום, הן בונות על משוב חיצוני שיבוא ויציל אותן. הרבה פעמים הן מחפשות דפוס של משפחה, מישהו גדול שיגן עליהן, הן מאוד חלשות ולא יכולות לעמוד בזכות עצמן, ומוכנות לעשות הכול בשביל הדבר הזה. נשים שהן נפגעות ופגועות מעצם היותן. ואז מתדרדרות לאט-לאט למערכת יחסים מעוותת והופכות מאישה, בת-זוג, לאסיר וסוהר".

יחד עם הנשים ברבים מהמקרים מגיעים גם ילדים. הסיפור של ילדים בכתות, אומרת גוטמן, הוא קשה מאוד. יחד עם האימהות הופכים אותם כמי שניהלה מרכז חירום לילדים במצוקה בעברה, נתקלה לא פעם בילדים נפגעי כתות. לדבריה, ממבט ראשון לא ניתן לזהותם, הם נראים ומתנהגים רגיל כביכול. הם יכולים להיות אפילו די מסודרים ומטופחים. אך כאשר הסיפור מתגלה, לא פעם התגובה הראשונית היא כעס גדול, הכחשה ואחר כך גם האשמה שלקחו ממנו את הגן עדן שהיה לו. "זה כמו בכל תהליך של אבל או מקביל לשלבי המשבר שיש גם בטרומות אחרות", מסבירה גוטמן. "במסגרת הטיפול צריך לתת להם מצד אחד את הלגיטימציה לכעוס וגם לכאוב. אחר כך יש גם קבלה. אם למשל אסור היה לו כל מיני דברים, למשל לראות טלוויזיה, כי זה אסור ואתה תמות אם תדליק את הטלוויזיה, מתחילים להראות לו שזה בסדר. שעוד ילדים בגילו צופים בטלוויזיה ולא קורה כלום. מתחילים לחשוף בפניו את המציאות הנורמטיבית וללמד אותו שזה נורמאלי ובסדר. מהמקום האובייקטיבי של כאב מעבירים אותו למקום שבו הוא נתקל במציאויות אחרות שעד היום אסור היה לו להיות בהן".

אצל ילדים, בחלק לא מבוטל של המקרים, אומרת גוטמן, יתקלו המטפלים באימוץ דפוס התנהגות של מנהיג הכת הפוגע. לעיתים אף מדובר באבא של אותם ילדים. "בהחלט יוצאים גם החלקים הפוגעניים שהנפגעים אימצו מאותה דמות שלילית, ילדים יכולים גם לפגוע. הילד ירצה לחקות את הפוגע, כי הוא רוצה להיות כמוהו. אחרי שעוברים איתו את השלבים הראשונים בטיפול, מתחילים לעבוד איתו גם על איך אתה רוצה שהחיים שלך יהיו ואיך הם יראו".

איפה זה מפסיק להיות אמונה ודרך חיים לגיטימית ומתחיל להיות מעוות וחרגי?
"בעינינו נושא השליטה הוא הנושא", קובעת גוטמן. "שליטה של אדם אחד, שהוא נציגו של אלוהים, שלוקח ממך את יכולת הבחירה שלך מכל דבר ודבר. ממה לאכול בבוקר, איפה לעבוד, איך להתלבש, ואיך לחנך את ילדיך. הנפגעת נהיית חלק מהסוהר, אין לה את הישות העצמאית שלה המתבטאת ביכולת הבחירה. זה מה שהופך את כל העניין לכת. מנהיג הכת לא נותן למאמין או למאמינה את היכולת לחיות חיים עצמאיים ולבחור בתוכם. הוא משפיע עליה הרבה עונשים, כל מיני טקסי השפלה, גם כסף משחק תפקיד לא קטן. הכסף שמגיע אליה עובר לידיה של מנהיג הכת. היא אחד מהחייילים ומזרועותיו הארוכות של מנהיג הכת. כל עוד היא תרצה אותו היא לא תהיה לבד, אלא חלק ממנו. אם לא, יוטלו עליה כל מיני עונשים. וזה שונה מכל דת אחרת המספקת דרך חיים הכוללת בתוכה גם את הבחירה החופשית. אין לנו שם אף אדם שעומד מעלינו ומאיים שאם לא נעשה כך וכך, אוי ואבוי מה יקרה. ההתנהגות בכת היא סוטה. זוהי התנהגות שאינה מקובלת בשום חברה. שזה מגיע תחת אצטלת הדת זה עוד יותר גרוע, כי זה בא בסתירה גמורה למה שהדת אכן מציבה בפנינו. בכתות אין בחירה חופשית. ברגע שנכנסת, אם תרצה לבחור אתה מסתכן בנפשך, וגם ילדיך בסיפור".

באיזו נקודה האורות האדומים צריכים להידלק?

"להקשיב לדיבור הפנימי. כמו שמחנכים ילדים לזהות ולהיזהר מפגיעה מינית. מסבירים להם שאם משהו לא נעים לך, עושה לך לא טוב- אז תסרב, תרגיש פנימה. גם אצל נשים, אם זה לא נעים לך ולא עושה לך טוב- תתרחקי מזה. אם אדם נראה לך לא אמין, מנצל, רוצה לעשות דברים לא טובים, אל תיכנס לשם, תתרחקי מזה. הרבה פעמים נשים מתכשות לתחושות האלה, אבל שמתחילים לדבר איתן על הילדים, זה מה שגורם להן להתחיל להודות במצב ולהבין".

איך יוצאים מזה?

"התהליך הוא ארוך ומכאיב. אותן נשים עשו מה שמנהיג הכת אמר להן, ועכשיו, צריך להתחיל לעשות אצלן הפרדה בין האמונה לבין אותו אדם שניצל אותן לצרכיו שלו. יחד עם זאת, הן עברו שם השפלות ודברים שאינן נעימים. צריך להתחיל לעשות הפרדה. בין הצורך להשתייך ומחובר למשהו, לבין הכאב וההשפלה שעברו. לקחת את החלקים הכואבים והבזויים ולהתחיל להתמודד איתם. החלוקה היא בין הפוגע, שהוא סוג של נציג אלוהים עלי אדמות מבחינתן, לבין החוויות הקשות שהנפגעות עברו אותן. המטרה בטיפול היא לעשות את ההפרדה הזאת בין הדברים. ברגע שמצליחים עם זה ושהנפגעת מתחילה לראות כמה היא נוצלה, זה מקום מאוד קשה. מקום שהן יכולות להתפרק, להיכנס לדיכאון, להיות במצבים מאוד קשים. אבל זה גם מקומות שאפשר לגדול משם ולראות נכוחה מה שהן עברו. אבל חייבים לתת לגיטימציה לרגשות האלה. להבין אותם, והכי חשוב- לא לשפוט אותן".